

ПОНЯТТЯ І СКЛАД СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Досліджено теоретичні і практичні питання встановлення належності суб'єктів господарювання до державного сектора економіки. Обґрунтовано пропозиції щодо уточнення визначення поняття «суб'єкт господарювання державного сектора економіки», а також щодо уточнення складу таких суб'єктів.

Ключові слова: суб'єкт господарювання, державний сектор економіки, державна власність, вирішальний вплив на господарську діяльність.

Необхідною передумовою ефективною реалізації права державної власності є визначення складу суб'єктів господарювання державного сектора економіки. Разом із тим практика вирішення питань, пов'язаних із визнанням належності суб'єктів господарювання до державного сектора економіки, вказує на наявність проблем, що проявляються, зокрема, у застосуванні судами та іншими органами державної влади суперечливих підходів при розгляді цих питань.

Однією з основних причин виникнення вищезазначених проблем є неоднозначне тлумачення поняття «суб'єкт господарювання державного сектора економіки», визначення якого закріплено ч. 2 ст. 22 Господарського кодексу України (далі — ГК України) [1], оскільки таке визначення є неточним і потребує доопрацювання.

Питання щодо належності певних суб'єктів господарювання до державного сектора економіки розглядалися у наукових працях Є. В. Балацького [2], І. В. Даценко [3], І. А. Селіванової [4] та інших дослідників. Однак у науковців немає єдності стосовно того, які суб'єкти господарювання повинні вважатись такими, що належать до цього сектора економіки.

Вказане свідчить про актуальність теми цієї статті, метою якої є обґрунтування пропозицій щодо уточнення визначення поняття і складу суб'єктів господарювання державного сектора економіки.

Згідно з ГК України (ч. 2 ст. 22) суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят

відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів.

Зазначені положення ГК України частково конкретизовано Методикою визначення питомої ваги державного сектора в економіці (далі — Методика), в якій відповідно виокремлюються три групи суб'єктів господарювання:

суб'єкти, які діють на основі виключно державної власності: державні підприємства, казенні підприємства, державні акціонерні компанії (товариства) (за Державним класифікатором України ДК 002:2004 «Класифікація організаційно-правових форм господарювання» (далі — КОПФГ), коди 140, 145, 235 відповідно) та дочірні підприємства (за КОПФГ код 160), засновниками яких є суб'єкти господарювання з вищенаведеними кодами КОПФГ;

суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків;

суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [5].

Разом з тим вищенаведене визначення поняття «суб'єкт господарювання державного сектора економіки», що закріплено у ГК України, містить недоліки, які відобразились і у названій Методиці. А саме, всупереч правилам формулювання визначення поняття, згідно з якими визначення повинно після родового поняття указувати на найважливішу і найсуттєвішу ознаку поняття, яка відрізняє його від усіх подібних, ГК України не містить вказівки на спільну ознаку, яка була б властива всім суб'єктам господа-

© А. М. Захарченко, 2012

рювання державного сектора економіки, а лише дає перелік груп цих суб'єктів. При цьому використане в Кодексі словосполучення «суб'єкти, що діють на основі лише державної власності» допускає подвійне тлумачення, оскільки в широкому розумінні ним можуть охоплюватись як господарські організації, майно яких перебуває у державній власності, так і господарські організації, що були засновані на базі лише державного майна і набули право власності на нього.

Аналіз правового статусу різних суб'єктів господарювання, віднесених законодавством до державного сектора економіки, дає підстави стверджувати, що їх спільною ознакою є та, яка згадується у ГК України та Методиці при позначенні третьої групи таких суб'єктів, а саме: наявність у держави права здійснювати вирішальний вплив на їх господарську діяльність. Адже ця ознака притаманна й суб'єктам господарювання, віднесеним до першої і другої груп, оскільки наявність частки, яка перевищує п'ятдесят відсотків у статутному капіталі корпоративних підприємств і стовідсоткової частки у статутному капіталі державних комерційних підприємств, забезпечує державі здійснення вирішального впливу на діяльність таких господарських організацій. У зв'язку з цим спроба відокремлення за цією ознакою в ч. 2 ст. 22 ГК України третьої групи суб'єктів господарювання і протиставлення їй іншим вищезазначеним суб'єктам (через використання сполучника «чи») є невиправданою.

Наявність у держави права здійснювати вирішальний вплив на діяльність певних суб'єктів господарювання розглядається як критерій віднесення цих суб'єктів до державного сектора економіки у багатьох наукових працях. Наприклад, І. А. Селіванова дійшла висновку, що чинне законодавство України пов'язує специфіку правового статусу акціонерного товариства за участю держави не з тим фактом, що держава — це єдиний засновник товариства, а з тим впливом (вирішальним чи ні), який держава має на його господарську діяльність [4, с. 45]. Російські дослідники Є. В. Балацький і В. А. Конишев зазначають, що до державного сектора економіки належать всі фірми і їх філії, в яких частка держави забезпечує їй вплив на процес прийняття рішень і дозволяє здійснювати вирішальний вплив на загальну політику підприємства [2]. А. К. Рассадіна також звертає увагу, що в Директиві Комісії Європейського економічного співтовариства від 25 червня 1980 р. державне підприємство розглядається як

«підприємство, на яке органи державної влади можуть чинити вирішальний вплив внаслідок фінансової участі або правил, що визначають подібний вплив» [6, с. 10].

У зв'язку з вищевказаним доцільно зупинитись на з'ясуванні сутності вирішального впливу на господарську діяльність суб'єктів господарювання. Для цього можна звернутись до положень Закону України «Про акціонерні товариства», в якому зазначено, що вирішальний вплив на господарську діяльність суб'єкта господарювання здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною частиною, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування і прийняття рішення органами управління суб'єкта господарювання, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органа управління суб'єкта господарювання (п. 7 ч. 1 ст. 2 Закону) [7].

Схожі положення містяться і в Законі України «Про захист економічної конкуренції» (абз. 4 ст. 1), який оперує поняттям вирішального впливу для забезпечення визначення обсягу ринкової влади певних учасників відносин у сфері господарювання [8]. Ці положення достатньо повно конкретизовано у Методиці визначення відносин контролю, затвердженій розпорядженням Антимонопольного комітету України № 397-р від 24 грудня 2002 р. А саме, закріплено, що вирішальний вплив — можливість однієї чи декількох пов'язаних юридичних та/або фізичних осіб приймати рішення стосовно господарської діяльності іншої особи, які впливають на загальні умови участі суб'єкта господарювання в товарному обороті (зокрема, рішення щодо встановлення ціни, асортименту товарів, обсягів їх виробництва та реалізації, напрямів техніко-технологічного розвитку, інвестицій, укладення угод та ін.). При цьому передбачено широкий перелік випадків, що вказують на наявність вирішального впливу [9].

Зважаючи на викладене, у рамках обґрунтування уточненого визначення поняття «суб'єкт господарювання державного сектора економіки» постає необхідність надання більш стислої характеристики вирішального впливу, яка була б складовою такого визначення. Узагальнення розглянутих вище положень і врахування особливостей здійснення права державної власності в державному секторі економіки дозволяє

дійти висновку, що в досліджуваних відносинах такий вплив проявляється у контролі держави над прийняттям рішень, що належать до компетенції органів управління відповідних господарських організацій. Схожий підхід раніше використовувався у первинній редакції Методики визначення питомої ваги державного сектора в економіці (була затверджена до набрання чинності ГК України), зі змісту якої випливає, що вирішальний вплив держави на діяльність суб'єктів господарювання розглядався як безпосереднє або опосередковане здійснення державою контролю за діяльністю цих суб'єктів з питань, що належать до компетенції загальних зборів. Разом із тим слід зауважити, що загальні збори (як орган управління) є не у всіх господарських організаціях. У залежності від організаційно-правової форми й особливостей правового статусу таких організацій держава може впливати на їх діяльність шляхом контролю над прийняттям рішень, що належать до компетенції й інших органів управління (директорів державних унітарних підприємств, наглядових рад і правлінь акціонерних товариств, єдиним акціонером яких є держава тощо).

Також важливо звернути увагу на те, що розглянуті вище нормативно-правові акти, які характеризують прояви вирішального впливу на діяльність суб'єктів господарювання, визнають можливість як безпосереднього, так і опосередкованого (через інших суб'єктів) його здійснення. Натомість буквальне тлумачення положень ч. 2 ст. 22 ГК України не дозволяє вважати суб'єктами господарювання державного сектора економіки господарські організації, щодо діяльності яких держава має право опосередковано здійснювати вирішальний вплив, але у статутному капіталі яких немає державної частки (наприклад, господарські товариства, які підконтрольні державним акціонерним товариствам). Як наслідок, судова практика з розгляду відповідних спорів є суперечливою. При цьому Верховним Судом України обґрунтовано позицію, що належність державі хоча б і 100 відсотків акцій акціонерної компанії автоматично не означає, що в державній власності перебувають також корпоративні права на частку у статутному капіталі господарських товариств, заснованих державною акціонерною компанією. Такі корпоративні права належать на праві власності самій компанії як окремій юридичній особі, а не державі [10].

Зазначене свідчить про доцільність уточнення визначення поняття «суб'єкт господарю-

вання державного сектора економіки», виходячи з того, що для визнання належності певного суб'єкта до державного сектора головне значення має наявність самої можливості здійснення державою вирішального впливу на його діяльність, а не спосіб такого здійснення (безпосереднє або опосередковане).

З урахуванням цього можна сформулювати таке визначення досліджуваного поняття: суб'єкт господарювання державного сектора економіки — це господарська організація, на діяльність якої держава має можливість безпосередньо або опосередковано здійснювати вирішальний вплив (контроль над прийняттям рішень, які належать до компетенції органів управління цієї господарської організації), що ґрунтується на наявності у держави права власності на майно такої організації або відповідного обсягу корпоративних прав.

Беручи за основу наведене визначення, доцільно звернутись до розгляду проблемних питань, пов'язаних із конкретизацією складу суб'єктів господарювання державного сектора економіки.

Насамперед, це стосується складу групи суб'єктів, що позначені у Методикі як такі, що діють виключно на основі державної власності. Як відзначалось вище, до цієї групи суб'єктів віднесено: державні підприємства, казенні підприємства, державні акціонерні компанії (товариства) та їх дочірні підприємства.

Віднесення до вказаної групи суб'єктів господарювання державних (комерційних) і казенних підприємств не викликає заперечень, оскільки про наявність права державної власності на майно цих суб'єктів чітко зазначено у ГК України (ч. 3 ст. 73). Поряд із цим особливості правового режиму майна державних акціонерних компаній і товариств (далі — ДАТ) на законодавчому рівні визначено не чітко, про що вже вказувалось у наукових публікаціях [4, с. 46]. У листі Міністерства юстиції України № 19-32/2 від 11 січня 2007 р. висловлено позицію, що власником майна, переданого до статутного фонду ДАТ, є держава в особі Кабінету Міністрів України (чи іншого органа виконавчої влади, який виступив засновником такого товариства), майно якої передано до статутного фонду ДАТ [11]. Однак аналіз оприлюднених установчих документів ДАТ і судової практики дозволяє констатувати, що окремим з цих товариств майно передано на праві власності (наприклад, ВАТ «ДАК «Автомобільні дороги України» [12]), а в деяких випадках стосовно

майна таких товариств (наприклад, Державної акціонерної компанії «Укрресурси») встановлено змішаний правовий режим, який передбачає наявність права власності та права господарського відання на різні види майна [13]. Крім того, змішаний правовий режим передбачено і щодо майна державних холдингових компаній, як це випливає зі змісту ч. 13 ст. 6 Закону України «Про холдингові компанії в Україні» [14].

Зважаючи на це, а також для уникнення відзначеної вище можливості неоднозначного тлумачення формулювання «суб'єкти, які діють на основі виключно державної власності», його доцільно замінити іншим — «суб'єкти, майно яких повністю або частково перебуває у державній власності».

Додаткового опрацювання потребує й питання стосовно належності до складу цих суб'єктів дочірніх підприємств ДАТ. Адже аналіз судової практики свідчить про застосування суперечливих підходів до розгляду відповідних категорій спорів, при цьому не зважаючи на відповідні положення Методики окремі суди роблять висновок, що дочірні підприємства ДАТ не є суб'єктами господарювання державного сектора економіки [15].

Додержання позиції, згідно з якою головною ознакою вказаних суб'єктів є можливість здійснення державою вирішального впливу на їх діяльність, дає підстави для протилежного висновку — про визнання дочірніх підприємств ДАТ такими, що належать до державного сектора економіки. Водночас з урахуванням вищевикладених положень щодо наявності різних правових режимів майна ДАТ, а також того, що їх дочірні підприємства створюються і набувають майно у різний спосіб, можна стверджувати, що майно таких підприємств перебуває у державній власності не завжди. Про це свідчить і судова практика: в окремих випадках судами визнається, що майно дочірніх підприємств належить їм на праві приватної власності або перебуває у власності відповідних ДАТ [16]. Отже, до складу суб'єктів господарювання, майно яких знаходиться у власності держави, можна віднести лише частину дочірніх підприємств ДАТ.

Продовжуючи дослідження, слід звернути увагу й на те, що визначений Методикою перелік суб'єктів господарювання державного сектора економіки є неповним. Зокрема, в ньому не згадано таких суб'єктів, як державні господарські об'єднання. Ця прогалина потребує заповнення, адже державні господарські об'єднання

поряд зі здійсненням організаційно-господарських повноважень щодо своїх учасників мають право безпосередньо здійснювати господарську діяльність. Наприклад, серед основних напрямів діяльності Державного концерну «Національне виробничо-аграрне об'єднання «Масандра» визначено здійснення виробництва й реалізації алкогольних напоїв та іншої продукції, провадження туристичної діяльності, надання готельних послуг, здійснення господарської діяльності у сфері теплопостачання, інформаційно-рекламної діяльності, будівельної та інших видів господарської діяльності [17]. При цьому внаслідок збереження права власності на майно, закріплене за державними господарськими об'єднаннями на праві господарського відання або оперативного управління (ч. 4 ст. 119, ч. 2 ст. 123 ГК України), держава чинить вирішальний вплив на їх діяльність, а отже вказані об'єднання можуть вважатись суб'єктами господарювання державного сектора економіки.

Крім того, аналіз наукової літератури і матеріалів практики дозволяє дійти висновку про наявність підстав для віднесення до складу суб'єктів господарювання державного сектора економіки державних установ і організацій, які мають право здійснювати господарську діяльність. Так, в окремих наукових публікаціях наголошується, що у випадках, передбачених законодавством, установи можуть здійснювати господарську діяльність, яка сприяє досягненню основних цілей їх створення, і тоді вони виступають в якості суб'єктів господарювання [18, с. 7]. Наприклад, до таких установ можна віднести Державну іпотечну установу, предметом діяльності якої є придбання, відчуження і здійснення інших операцій з активами, зокрема, іпотечними, надання фінансових кредитів, випуск цінних паперів і організація їх обігу, надання послуг з обслуговування міжнародних кредитних ліній та інші види господарської діяльності [19]. Отже, ця та інші державні установи й організації, яким надано право здійснювати господарську діяльність, мають усі ознаки суб'єкта господарювання, які передбачені ч. 1 ст. 55 ГК України. При цьому держава залишає за собою право власності на майно зазначених установ і організацій, і формує їх органи управління, що свідчить про наявність вирішального впливу держави на діяльність вказаних учасників господарських відносин.

Ще одним проблемним аспектом є визначення величини державної частки у статутно-

му капіталі господарських товариств, діючих на базі об'єднання майна різних форм власності, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів. Тлумачення змісту чинної редакції ч. 2 ст. 22 ГК України та Методики дозволяє відзначити, що вказані нормативно-правові акти припускають виникнення випадків, коли ця величина може становити менш ніж 50 відсотків у статутному капіталі, але не визначають мінімальної межі такої величини. Як наслідок, практичне застосування відповідних положень супроводжується ускладненнями, у тому числі судовими спорами.

Досліджуючи питання щодо визначення цієї межі у зарубіжних країнах, Є. В. Балацький і В. А. Конишев вказують, що в більшості європейських країн до державного сектора належать лише ті підприємства, в яких участь держави становить більше 50 %. Однак часто використовуються й менш жорсткі кількісні критерії (наприклад, у Франції встановлено показник 30 %, у Туреччині — 15 %). Взагалі ж при конкретному статистичному обліку підприємств держсектора кількісні норми державної участі не уніфіковані і в різних країнах, як правило, діють свої принципи і норми [2].

Аналіз можливих варіантів подальшого врегулювання цього питання в Україні дозволяє дійти висновку, що для визнання суб'єктами господарювання державного сектора економіки господарських товариств, у статутному капіталі яких частка держави становить менш ніж 50 відсотків, немає підстав. Адже в таких випадках переважна кількість питань, віднесених до компетенції вищого органа управління цих товариств, може бути вирішена іншими учасниками (акціонерами) простою більшістю голосів без участі або всупереч позиції представників держави (ч. 5 ст. 42 Закону «Про акціонерні товариства»). А можливість блокувати прийняття рішень з решти питань, стосовно яких необхідно три чверті голосів акціонерів, що зареєструвалися для участі у загальних зборах (внесення змін до статуту товариства, збільшення чи зменшення його статутного капіталу тощо), не є такою, що дозволяє державі чинити вирішальний вплив на господарську діяльність вищезазначених товариств.

Висловлена позиція знайшла підтвердження в судовій практиці. Зокрема, при розгляді однієї із справ Вищий адміністративний суд України дійшов висновку, що частка 43,054 % у статутному капіталі ПАТ «Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія «Укртатнафта» не

забезпечує державі вирішального впливу на господарську діяльність цього товариства, а отже, останнє не може вважатись суб'єктом господарювання державного сектора економіки. При цьому із посиланням на ст. 126 ГК України, яка розрізняє просту та вирішальну залежність між асоційованими підприємствами, в ухвалі суду відзначено, що вирішальний вплив виникає у тому випадку, коли особа має право приймати рішення стосовно господарської діяльності іншої особи, а не блокувати прийняття рішення [20].

З урахуванням викладеного, при доопрацюванні нормативно-правових актів, які визначають склад суб'єктів господарювання державного сектора економіки, з цих нормативно-правових актів доцільно вилучити вказівку на те, що до складу зазначених суб'єктів можуть належати такі, у статутному капіталі яких частка держави не перевищує 50 відсотків.

Поряд із цим забезпечення практичної реалізації аргументованого вище положення, згідно з яким до суб'єктів господарювання державного сектора економіки запропоновано відносити господарські організації, вирішальний вплив на діяльність яких здійснюється державою опосередковано, потребує конкретизації складу таких організацій. Зазначене обумовлено тим, що мережа господарських організацій, щодо яких виникає вирішальний вплив (контроль), може бути дуже розгалуженою, і встановлення всієї довжини цієї мережі передбачає додержання спеціальних правил. Так, відповідно до положень, встановлених Методикою визначення відносин контролю, затвердженою розпорядженням Антимонопольного комітету України, після виявлення головної особи в ланцюжку контролю встановлюються всі ланцюжки контролю, до яких належить відповідна головна особа. У разі встановлення замкнутого ланцюжка контролю при визначенні мережі контролю виявляються всі інші ланцюжки контролю, в яких будь-які члени відповідного замкнутого ланцюжка контролю є контролюючими або підконтрольними особами.

Разом із тим поширення у повній мірі таких правил на досліджувані відносини, і віднесення до складу суб'єктів господарювання державного сектора економіки всієї сукупності суб'єктів, що входять до мережі контролю, представляється недоцільним, оскільки це може призвести до необхідності застосування складної процедури встановлення цієї мережі (яка періодично змінюється), і навряд чи відповідатиме тим завданням, на досягнення яких спочатку було

спрямовано законодавче запровадження поняття «суб'єкт господарювання державного сектора економіки» — узагальнене позначення певної групи господарських організацій, діяльність яких підлягає вирішальному державному впливу, для подальшого встановлення особливостей їх правового статусу, зокрема, спеціальних обов'язків перед державою і суспільством. Дослідження кола господарських організацій, щодо яких вже встановлено такі особливості, дозволяє констатувати, що держава не має на меті охопити при цьому всю сукупність організацій, діяльність яких може підлягати опосередкованому вирішальному впливу, а обмежується поширенням відповідних правил лише на ті з них, що є початковими ланками у складній мережі відносин контролю. А саме, крім господарських організацій, майно яких перебуває у державній власності, або державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків, державою встановлено певні особливості правового статусу підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких 50 і більше відсотків належать державним підприємствам і господарським товариствам, у статутному капіталі яких державна частка акцій (часток, паїв) перевищує 50 відсотків (п. 21 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про здійснення державних закупівель», ч. 5 ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності»). Інші ж господарські організації, підконтрольні переліченим вище, у законодавстві з питань державної власності не згадуються, і віднесення їх за таких обставин до складу суб'єктів господарювання державного сектора економіки було б невиправданим.

Узагальнення всього вищевикладеного дозволяє дійти таких висновків:

1. Для вирішення проблем, які виникають при вирішенні питань щодо визнання належності певних суб'єктів господарювання до державного сектора економіки, визначення поняття «суб'єкт господарювання державного сектора економіки» доцільно уточнити наступним чином:

суб'єкт господарювання державного сектора економіки — це господарська організація, на діяльність якої держава має можливість безпосередньо або опосередковано здійснювати вирішальний вплив (контроль над прийняттям рішень, які належать до компетенції органів управління цієї господарської організації), що ґрунтується на наявності у держави права власності на майно такої організації або відповідного обсягу корпоративних прав.

2. Виходячи із запропонованого визначення, до складу суб'єктів господарювання державного сектора економіки можна віднести:

а) господарські організації, майно яких повністю або частково перебуває в державній власності:

державні комерційні підприємства;

казенні підприємства;

державні холдингові компанії, державні акціонерні товариства (компанії) та їх дочірні підприємства, до статутного капіталу яких передано майно, що перебуває в державній власності;

державні господарські об'єднання;

державні установи та організації, яким в установленому законом порядку надано право здійснювати господарську діяльність;

б) господарські товариства, що є власниками переданого їм майна, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків;

в) унітарні підприємства, засновниками яких є суб'єкти господарювання, зазначені в пунктах 1 і 2;

г) корпоративні підприємства, у статутному капіталі яких частка суб'єктів господарювання, зазначених в пунктах 1 і 2, перевищує 50 відсотків.

Впровадження цих висновків потребуватиме внесення відповідних змін до ст. 22 ГК України, Методики визначення питомої ваги державного сектора в економіці, а також інших нормативно-правових актів, які стосуються визначення складу суб'єктів господарювання державного сектора економіки.

Коло проблем, розглянутих у цій статті, не є вичерпним, і питання правового статусу суб'єктів господарювання державного сектора економіки мають стати предметом подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18–22. — Ст. 144.

2. Балацкий Е. В. Российская модель государственного сектора экономики / Е. В. Балацкий, В. А. Конышев [Электронный ресурс] // Федеральное интернет-издание «Капитал страны». — Режим доступа : <http://79.174.78.53/articles/article/181135/>.

3. Даценко І. Поняття і статус підприємства державної форми власності у контексті чинного законодавства України / І. Даценко // Право України. — 2005. — № 3. — С. 56–59.

4. Селіванова І. А. Проблеми правового статусу акціонерних товариств, в яких держава є

акціонером / І. А. Селіванова // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 9 (109). — С. 44–48.

5. Про затвердження Методики визначення питомої ваги державного сектора в економіці : Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Державного комітету статистики України, Фонду державного майна України № 307/375/1963 від 4 листопада 2003 р. // Офіційний вісник України. — 2003. — № 48. — Ст. 2544.

6. Рассадина А. Государственный сектор в развитых странах (опыт Франции и Великобритании) / А. Рассадина // Экономист. — 2002. — № 6. — С. 9–22.

7. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2008. — № 50–51. — Ст. 384.

8. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 12. — Ст. 64.

9. Методика визначення відносин контролю : Затверджена розпорядженням Антимонопольного комітету України № 397-р від 24 грудня 2002 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Антимонопольного комітету України. — Режим доступу : http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=117096&cat_id=112391.

10. Лист Вищого адміністративного суду України № 1271/13/13-09 від 29 вересня 2009 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1271760-09>.

11. Роз'яснення порядку реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна залежно від форм власності : Лист Міністерства юстиції України № 19-32/2 від 11 січня 2007 р. [Електронний ресурс] // Веб-сайт Державного підприємства «Інформаційний центр Міністерства юстиції України». — Режим доступу : <http://www.informjust.ua/text/528>.

12. Постанова Харківського окружного адміністративного суду від 7 липня 2009 р. у справі № 2-а-37279/09/2070 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/4600258>.

13. Про затвердження нової редакції Статуту Державної акціонерної компанії «Укрресурси» : Наказ Міністерства економіки України № 134 від 17 квітня 2008 р. [Електронний ресурс] // Аналітичний портал «Експерт України». — Режим доступу : <http://expert-ua.info/document/archivejf/law5vcgvu.htm>.

14. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15 березня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 34. — Ст. 291.

15. Ухвала Харківського апеляційного господарського суду від 18 червня 2007 р. у справі № АС-40/34-07 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/738899>.

16. Рішення Господарського суду Сумської області від 28 липня 2011 р. у справі № 9/176-10но [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/17777214>.

17. Деякі питання Державного концерну «Національне виробничо-аграрне об'єднання «Масандра» : Постанова Кабінету Міністрів України № 972 від 9 вересня 2009 р. // Офіційний вісник України. — 2009. — № 70. — Ст. 59.

18. Булатов Є. В. Правовий статус установи як учасника господарських відносин : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.04 : спец. «Господарське право, господарсько-процесуальне право» / Є. В. Булатов ; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2005. — 20 с.

19. Про Державну іпотечну установу : Постанова Кабінету Міністрів України № 768 від 17 липня 2009 р. // Офіційний вісник України. — 2009. — № 55. — Ст. 94.

20. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 21 лютого 2012 р. у справі № к/9991/81317/11-с [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21834048>.

Стаття надійшла до редакції 21.06.2012 р.